

EXCURSIE 20 MEI 2017 NAAR FOY-NOTRE-DAME, POILVACHE, CELLES EN VÊVES.

Het onderstaande werd deels overgenomen uit allerlei teksten en boekjes betreffende deze streek. De taal die werd gebruikt daarin is dus vaak niet de taal van de VSV.

Hadelinus, ook *Hadelinus van Celles* of *Hadelinus van Wezet, Visé*, (rond 617 Aquitanië - 3 februari 690, Celles) was een leerling van de H. Remaclus, abt en kloosterstichter. Hij wordt vereerd als heilige. Feest 3 februari & 11 oktober.

Hadelinus trad in bij de monniken van de abdij van Solignac, waar Remaclus abt was. Met Remaclus trok Hadelinus naar de Ardennen en belandde in de door Remaclus gestichte abdij van Stavelot. Nadat Remaclus bisschop van Maastricht geworden was, volgde Hadelinus zijn eigen weg. Dankzij schenkingen van landerijen door Pepijn van Herstal stichtte hij een klooster in Celles bij Dinant. Hadelinus werd gezien als raadgever voor arm en rijk. Tijdens de middeleeuwen ontstonden verschillende wonderbaarlijke verhalen over Hadelinus. De weerkerende legenden zijn de genezing van de doodzieke echtgenote van de heer van Béon, de genezing van een doofstomme vrouw, het doen ontspringen van een fontein in Franchimont bij Philippeville en het uit de dood opwekken van een vrouw met de naam Guiza.

De kloosterkerk van Celles werd na de dood van Hadelinus omgevormd tot een kapittel. Door problemen met de plaatselijke dorpsheer werden de relieken van Hadelinus 11 oktober 1338 op aanwijzing van de prins-bisschop van Luik overgebracht naar de kerk van Wezet (Visé) nabij Luik. Spijts de onderbrenging op tijdelijke vluchtplaatsen wegens het geweld van de beeldenstormers, revolutie en de twee wereldoorlogen, zijn de relieken en het reliekschrijn (12e eeuw, met 11e-eeuwse elementen) bewaard gebleven en in de kerk van Sint-Martinus en Hadelinus te Wezet ter verering opgesteld. De abdij in Hastière (ca. 915 gesticht door paltsgraaf Wigerik van Lotharingen) wordt naar Hadelinus vernoemd.

Hadelinus is patroonheilige van Wezet. Het reliekschrijn van Hadelinus wordt op de jaarlijkse Hadelinusprocessie (derde zondag in september) rondgedragen. Zijn gedachtenis wordt gevierd op 3 februari.

Legendes mbt Hadelinus:

Legende van de duif

Toen zij zich langs de weg hadden uitgestrekt om wat uit te rusten, merkte Remaclus op hoe een engel het gezicht van de slapende Hadelinus afschermd voor de stralen van de zon. Toen hij wakker werd, vroeg Remaclus hem welk een visioen hij in zijn slaap gezien had. Aanvankelijk was Hadelinus te beschroomd om er iets over te zeggen, maar uiteindelijk vertelde hij hoe hij in zijn droom een stralende witte duif met gespreide vleugels zachtjes op zijn hoofd had zien neerdalen: "Eerst vloog hij

nog wat rond mijn ogen, maar tenslotte streek hij op mij neer, maar wat het allemaal betekent: dat weet ik niet." Toen legde Remaclus hem uit dat God hem blijkbaar had uitverkoren tot grote dingen en dat Hij met dit teken te kennen wilde geven dat zijn Heilige Geest met hem was.

Legende van de bron

Toen daar eens maaiers in de zomerhitte aan het werk waren, raakte het water op. Juist op dat moment kwam Hadelinus langs. Hij stak zijn staf in de grond en onmiddellijk ontsprong er een bron. Uit de bron komt een riviertje dat dwars door Celles stroomt.

Legende van de doofstomme vrouw

Op één van zijn tochten door Dinant liep hem eens een vrouw achterna die onder luid gewezen een voetval voor hem maakte, maar verder geen woord kon uitbrengen. Daarom vroeg hij aan de omstanders of zij hem konden vertellen wat er met die vrouw aan de hand was. Zij vertelden hem dat zij doofstom was en voegden eraan toe dat zij van hem eigenlijk verwachtten dat hij haar wel beter zou maken. Maar hij achtte zich daar veel te onwaardig voor. De mensen bleven echter bij hem aandringen en tenslotte viel hij op zijn knieën, bad tot God en maakte een kruisteken over de lippen van die vrouw. Terstond kon zij spreken en loofde God.

Legende van de verbrijzelde deur

Bij een andere gelegenheid werd zijn hulp ingeroepen door een vrouw wier huisdeur door een stier verbrijzeld was. Zij klaagde haar nood en wist niet waar zij het geld vandaan moest halen om de schade te herstellen. Hadelinus drukte haar op het hart haar vertrouwen op de Heer te stellen, want bij Hem zijn vele woningen. Daarna maakte hij een kruisteken over de restanten van de deur, en zie: de deur was weer als nieuw.

Celles is een plaats in de provincie Namen, in het Waalse landsgedeelte van België. Het is een deelgemeente van de gemeente Houyet. Het dorp is opgenomen in de lijst van de mooiste plaatsjes in Wallonië (*Les Plus Beaux Villages de Wallonie*). De omgeving van Celles was al vroeg bewoond. Er zijn sporen teruggevonden van menselijke aanwezigheid in het Neolithicum en de Romeinse tijd. Rond het midden van de 7de eeuw vestigde de (later heilig verklaarde) monnik Hadelinus er zich als kluizenaar. Van zijn kluis (in het latijn: "cella") is de plaatsnaam "Celles" afgeleid. Doordat volgelingen zich bij hem voegden, groeide de kluis uit tot een kloostertje, dat later omgevormd werd tot een kapittel van kanunniken. Dat kapittel liet in de 11de eeuw een kerk optrekken die aan de heilige Hadelinus toegewijd was. Deze kerk, die tot op vandaag bewaard bleef en nu parochiekerk is, is een mooi voorbeeld van de Romaanse bouwkunst in de Maasstreek en een van de belangrijke monumenten van Wallonië. Van het einde van de 12de tot het einde van de 18de eeuw behoorde Celles toe aan de adellijke familie Beaufort, die in de 13de eeuw even buiten het dorp het monumentale en thans nog bewaarde kasteel van Vêves bouwde. In de Franse tijd (eind 18de eeuw) werd Celles een zelfstandige gemeente. In 1977 maakten de gemeentefusies een einde aan die zelfstandigheid en werd de plek een deelgemeente van Houyet. Tijdens de Slag om de Ardennen in december 1944 was Celles het verste punt tot waar de Duitse Tweede Pantserdivisie doorstootte; een tank bij het belangrijkste kruispunt van het dorp herinnert hieraan.

Hadelinuskerk te Celles.

Hieronder geven we de tekst van een boekje, destijds daar uitgegeven in Vlaamse vertaling, vrijwel in zijn geheel. Schrik hier en daar niet van de taal; het geeft veel informatie.

ROMAANSE KERK van CELLES XIde eeuw

Geachte Bezoeker,

Zoals reeds duizenden voor U deden, treedt U thans de Collegiale Kerk Sint-Hadelin van Celles binnen. Het betreft een Romaanse kerk, door onze voorouders rond 1040 ter ere van Sint-Hadelin in een primitieve Maasstijl opgetrokken. Dit gebeurde om :

- zorgvuldig de relikwiekast te kunnen bergen met zijn overblijfselen,
- de massa pelgrims te ontvangen die, hetzij als enkeling, hetzij met hun voltallige parochies toestroomden,
- de gebeden en offerandes van een kapittel van twaalf kanunniken te beschutten, en
- voor de gemeente Celles de rol te vertolken van: parochiale kerk, administratief gebouw, en verdedigingstoren.

SINT HADELIN 617 - 690

Afkomstig uit Aquitanië was Sint-Hadelin eerst monnik te Solignac. Omstreeks 640 werd hij huisleraar van Koning Siegbert III. Later vergezelde hij Sint-Remaclus om de abdij van Stavelot te stichten. In 669 trok hij zich terug in een uitgeholde grot van een afgelegen vallei. Enkele zijner leerlingen voegden er zich bij hem in de toen zogeheten " cellen ". (In het Latijn : " cellae ") . Hieraan zou later de gemeente Celles haar naam danken. Er deden zich veelvuldige mirakels voor en Sint-Hadelin stierf in 690.

HET "MOUSTIER"

Reeds in 704 brachten de volgelingen van Sint-Hadelin het gebeente samen in een eiken schrijn en plaatsten dit in een klein heiligdom. Talrijk stroomden de pelgrims toe, de mirakels bleven plaatsgrijpen en er ontstond een klooster naar de regels van de H. Benoit. De gemeente raakt alom bekend en wordt er welvarend door. (Moustier = Klooster.)

Samen met nog dertien andere godshuizen in het Prinsbisdom Luik, valt het klooster omstreeks 882 ten prooi aan de Noormannen, die het volledig leegplunderen en in brand steken.

DE KANUNNIKEN

Rond de jaren 930 doet Richard, Prinsbisschop van Luik, Celles weer opleven door er een Kapittel van 12 kanunniken te stichten volgens de leefregels van Aix. Zij richten zogeheten "afzonderingen " op in een primitief heiligdom. En weer bloeien de pelgrimstochten. Bovendien is een nieuwe parochie geschapen. Een tiental jaren later is de kerk zelfs te klein. De gemeente is opnieuw welvarend en men bouwt een nieuwe kerk volgens de behoeften, de technieken en het geloof eigen aan de tijd.

TENSLOTTE : IN HET MIDDEN VAN DE KERK, waar kruis- en middenbeuk elkaar treffen, zal men ruime platforms aanbrengen, waar de kanunniken zowel in het hoofdkoor als in de zijkooren ongehinderd de mis kunnen opdragen (" Nebenchoren "). Met zulke schikking zal bijgevolg iedereen tevreden wezen.

1040 1200

Deze periode betekende voor de gemeente Celles de beste jaren. Voor wat de kerk betreft, deze heeft nooit een uitbreiding noch een hervorming ondergaan en onze voorouders hebben ze vromelijk intact gehouden. Wij, vriend-bezoeker, zijn er des te gelukkiger om, een kerk te kunnen bezoeken zoals ze rond 1050 werd gebouwd.

VERTREK VAN HET SCHRIJN

Ten gevolge van plaatselijke onenigheden met Sire de Beaufort en mede door de aftakeling van het pelgrimswezen, verlieten de kanunniken de gemeente Celles en trokken naar Visé. Ze droegen het schrijn met zich mee, een prachtexemplaar van middeleeuwse goudsmee kunst uit de Maasvallei. Drie van hen bleven terplaatse om, samen met hun navolgingen, de parochie en het aartsdiakendom Celles te beheren, dit tot aan de Franse Revolutie.

1590 De noordelijke crypte ondergaat verbouwingen.

1794- 1796 De wapenschilden en familieblazoenen worden uitgehouwen en opgehangen. Voor cultusbeoefening wordt de kerk echter verlaten.

VERNIEUWING HEROPBOUW

1820 : er grijpen kleine noodherstellingen plaats, gratis door toegewijde parochianen opgeknapt (1186 florijnen voor leveranties).

1833-34 : een muurscheur, de toren en een gedeelte van het dak worden hersteld.

1856-58 : de grafkelder van de graven de Liedekerke Beaufort wordt gebouwd.

1857-58 : - muren, dak, vloer, vensters en vormramen worden herbouwd en hersteld.

- er wordt stukadoorwerk verricht, (onkosten : 15.241,50 f.)

1867-71 : - de toren wordt verankerd. - de buitenmuren van de toren, de torentjes en de kerk worden bijgewerkt en ingevoegd. - in de doopkapel worden de gewelfbogen hersteld, wordt een doorgang gehouwen, net als in de 1e verdieping van de toren en wordt voor het oksaal een vaste plaats voorzien, (onkosten : 11.999,75 f.)

1872 : er komt een volledig houten oksaal : (14.358 f.)

1873 : als binneninrichting komen er een preekstoel, nieuwe altaars, heiligenbeelden langs de zijbeuken, kandelaars en luchters.

1905 : de sakristij wordt opgetrokken.

RONDGELEIDE IN DE KERK

Het plan van de kerk is basiliekvorming met drie beuken.

Het bevat bovendien : -een koor, -twee cryptes, -een bijkoor, dat heden ten dage als doopkapel dienst doet, -een spreekgestoelte op de eerste verdieping van de toren, (toren die drie verdiepingen met een crypte telt).

Wij treden langs het portaal de noorderbeuk binnen en bekijken rechts een gedenksteen met volgende Latijnse inscriptie:

EX VOTO

NEUTTO

TAGANSI

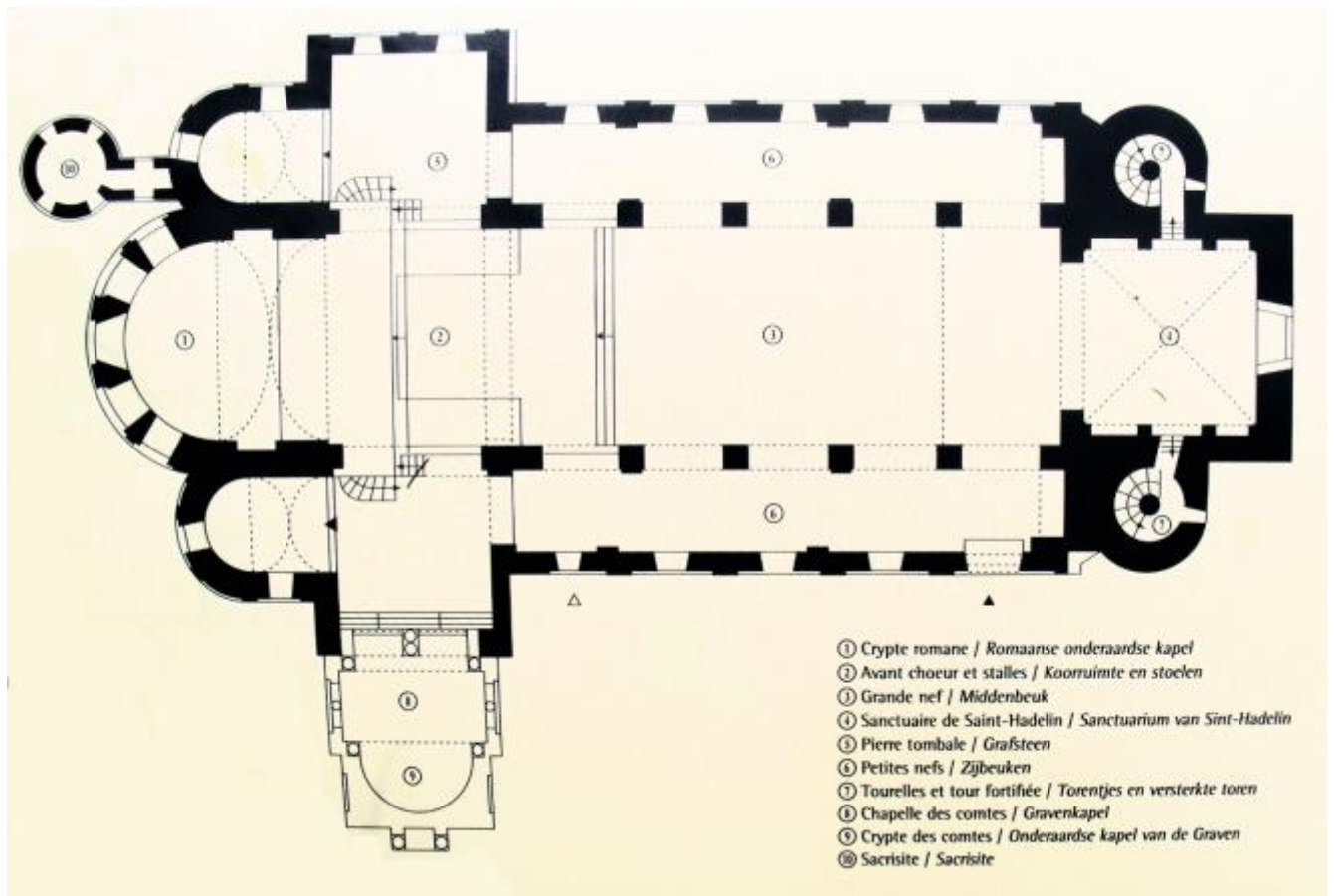
V.S.L. of I.M. vertaald tot :

"TENGEVOLGE VAN EEN GELOFTE : NEUTTO, ZOON VAN TAGANS" (wat genoemde heeft doen aanbrengen). De laatste regel scheidt twijfels en kan begrepen worden als :

Eerste versie :

V(otum). S(olvit). L(ibero). M(erito), wat zou betekenen : "deze gelofte werd uit vrije wil volbracht"

Tweede versie :

V(eteranus). S(ua). IM(pensa), vrij vertaald tot : "als overblijvende met eigen penningen bekostigd". Neutto zou aldus een gallisch legerveteraan in dienst van het romeins leger geweest zijn, die deze gedenkplaat uit dankgelofte heeft laten aanbrengen.

Deze steen is een afgietsel van een romeinse steen uit de 2e eeuw, die zich ingevoegd en bijgewerkt in de noordelijke muur van de toren bevindt, op schouderhoogte, reeds van de ingang van de derde verheffing. Men kan eruit afleiden dat zich zeer nabij, in een klein dal, de ruïnes van een romeinse nederzetting bevonden.

De steen in de vloer, met een niet te begrijpen inscriptie, is een gedeelte van het deksel van een zeer oude sarcofaag, die vermoedelijk ook uit de romeinse overheersing dateert en tijdens graafwerken in 1955 in de kelders van de kerk werd teruggevonden, dichtbij de zuidelijke deur.

Het huidige wijwatervat : in werkelijkheid gaat het hier om doopvonten uit de 13e eeuw, zeer fijn gebeeldhouwd en behouden gebleven.

Links merken wij dan:

DE BEUK

De lengte bedraagt om en bij de 20 meters. Hij is ingedeeld in vijf galerijen, dit door 4 rechthoekige pijlers zonder voetstuk en bovenaan afgerond door eenvoudige dwarsboogjes, die van in het midden der galerijbogen vertrekken. De grote beuk is tweemaal hoger dan de zijbeuken en dubbel zo breed. Hij wordt verlicht door twee rijen middelgrote vensters, die zonder versiering in het midden van de galerijboog zijn geplaatst. Hoofd-en zijbeuk vertonen een gewelf met in elkaar klikkende plankjes, die op bintbalken rusten. Deze laatste vormen een getimmerd bintgewelf met vlakken van 80 cm. tot 1 meter. Zulke zoldering hoort typisch thuis in romeinse primitieve kerken. Tussen beide beuken in bevindt zich een triomfboog met een zeer oude calvarieberg.

De beuk loopt verder langs een voorloop, dat een paar treden hoger ligt. Men kan er prachtige en tegelijk eenvoudige koorstoelen uit de 13e eeuw en een grafsteen uit de 14e eeuw bewonderen.

DE KRUISBEUK

Hij steekt slechts weinig uit en zijn gewelf en is vrij laag. Twee kleine vensters verlichten weerszijden de viering van de kerkbogen.

HET KOOR

Het wordt voorafgegaan door een voorloop, gewelfd vanaf het midden van de galerij en lager dan de hoofdbeuk. Het koor zelf doet zich voor in ovengewelf en wordt langs drie treden bereikt.

Aan beide kanten van het koor zijn er twee dubbele muuropeningen. Men weet niet wanneer de middelste, die voorheen een belangrijke rol zou vertolkt hebben in het mystieke leven van de bouwers, voltrokken werd. In de buitenmuur is dit duidelijk merkbaar.

Deze opening werd tijdens de eerstvolgende restauratie opnieuw genormaliseerd.

HET BIJKOOR

Het werd in 1868 gerestaureerd en wordt momenteel als doopkapel aangewend. Het kantegewelf werd indertijd hernieuwd met witte tufsteen van Burnot. Let op de mooie harmonie tussen pijlers en beide blinde bogen. De opening ontstond in 1868, net als deze op de verdieping.

Overal zijn er toegangsdeuren tot de torentjes, waar twee wenteltrappen er naar de crypte in het westen leiden.

DE WESTELIJKE CRYPTTE

Het kantegewelf wordt ondersteund door 4 pijlers, die, volgens een inscriptie uit 1590, in de plaats zijn gekomen van vier zeshoekige, marmeren Otto-zuilen, waarvan men beneden nog een exemplaar kan zien. In de oostelijke wand ziet men een opening met een diepe nis, waarvan de afmetingen precies overeenstemmen met die van het schrijn van Sint-Hadelin. De bedevaarders kwamen dus indertijd naar hier om de heilige Hadelin te aanroepen. Wel dient aangestipt dat de rechtstreekse toegang gelegen was achteraan in de zijbeuken, zoals de dichtgemaakte openingen doen vermoeden, thans nog merkbaar. Net als in de torentjes is het ruwe metselwerk opmerkelijk. Het is het oudste gedeelte van het gebouw en de noordelijke muur is 1,80 meter dik.

HET SPREEKGESTOELTE

Wij nemen de noordelijke trap : Terwijl wij naar de verdieping gaan, vallen wij meteen in een zaal, die heden ten dage nog bestaat en een bedenkelijk oksaal uit de 19e eeuw bevat.

En eens te meer valt het mooie evenwicht tussen hoofdbeuk en koor op.

Dit vertrek was gewijd aan Sint-Michaël, beschermer tegen kwaad en onheil. De opening bestond toen niet. Het betrof toen werkelijk een verdedigingstoren, waarop duidelijk de veelvoudige schietgaten wijzen, die u tijdens het naar boven komen heeft gezien.

Hogerop bevindt zich nog een derde verheffing, die voorheen eerder een burgerlijke rol heeft vervuld. Daar is de Romeinse steen (zie hiervoor) ingemetseld.

Wij keren terug naar de kerk en bewonderen terloops langs de rechter zuiderbeuk :

IN DE DOOPKAPTEL - het beeld van Sint-Hadelin (XVe eeuw).

- de doopvonten (in 1870 heropgericht)

VERSCHEIDENE GRAFSTENEN

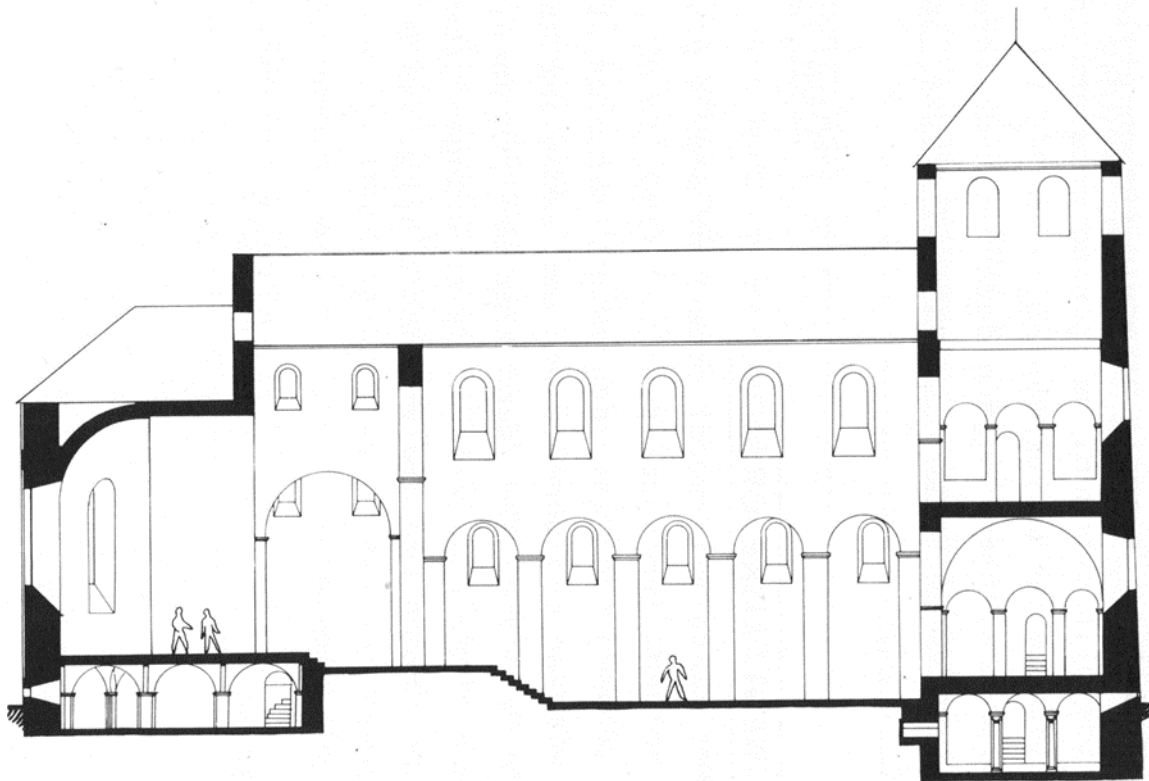
VERSCHEIDENE BEELDEN : de H. Katherina van Alexandrië, de H. Begga, Sint-Elooi, Sint-Anna.

IN DE RECHTER KRUISBEUK : een pracht van een grafsteen uit de XVe eeuw (2,28m X 1,05m), in streepvorm gegraveerd. Een van top tot teen bewapende Louis de Beaufort staat er biddend met zijn echtgenote Marie de Boulant op afgebeeld. De stamnummers staan erin uitbeiteld. Links leest men :

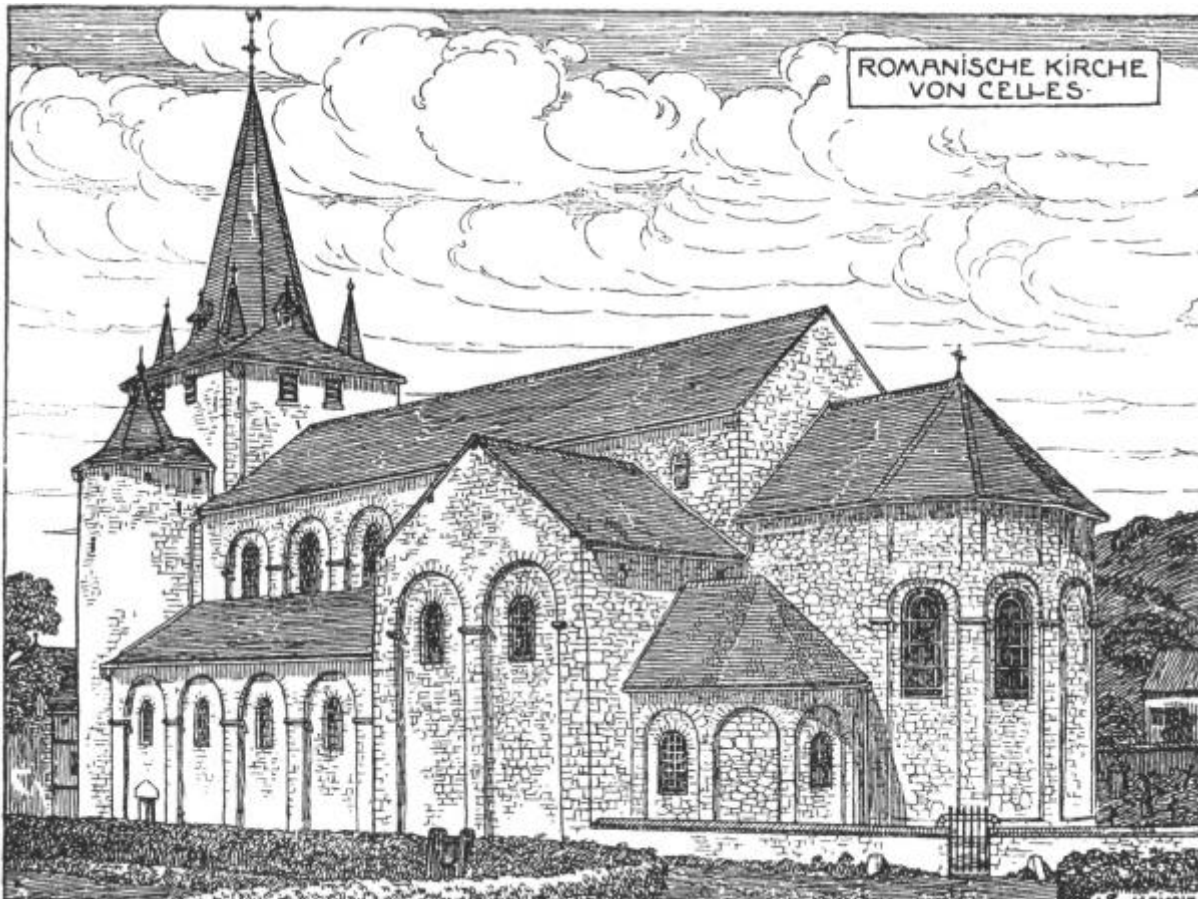
"Louis, Heer van Celles, Villers-sur-Lesse en Furfooz, die op...(?) januari 1493 overleed..." en rechts, (moeilijk leesbaar) "Hoc gist damoiselle ...Val...". Het gaat hier om de Baron van Celles die de belegering van Dinant door Karel de Stoute in 1466 heeft meegemaakt.

IN HET KOOR : behalve de koorstoelen uit de XIIIe eeuw, treffen wij bovendien een enorme grafsteen aan (2,35m X 1,45m) in zwart Dinantees marmer, rustend op vier voetstukken en in half-relief gebeeldhouwd. - in het midden, een Christus-aan-het-Kruis, met erbij de tekenen des doods, het beeld van God de Vader en volgende inscriptie : " Hic est filius meus in quo mihi bene complacui".
-Rechts : de heilige Maagd die haar hand laat rusten op de in 1539 overleden Louis de Beaufort (+ 1539) ; hij zit geknield op een bidstoel, draagt de wapenrok, en zijn helm ligt voor hem.
- Links, de H. Johannes die de 1555 overleden Marie de Cottreau bijstaat; zij zit op de knieën met een boek op haar bidstoel, draagt een paternoster in de lenden. In de hoeken, gebeitelde blazoenen.
- Rondom : overblijfselen van inscripties Celles, Villers-sur-Lesse...van Severius d'Enhet en die overleed op de 7e dag...".

Laat ons van hieruit een blik werpen op de hoofdbeuk, het zijkoor en het spreekgestoelte.
Beelden wij ons dit laatste in zonder 't oksaal dat er in 1872 kwam.

CELLES. Doorsnede in de lengte volgens de oorspronkelijke toestand. (Schaal : 1/300).

Kijken wij binnen in het koor :

Er staat een stenen koorlessenaar uit XIIIe eeuw. Let op de verfijning van pilaar en krulblaadjes.

Zo dalen wij tenslotte af in de oostelijke crypte :

DE OOSTELIJKE GRAFKELDER

Halfweg is de crypte met kantwelfsel ondersteund, verdeeld in 3 beuken door 4 pijlers en korte pilaartjes in de muren. Zij wordt verlicht langs schietgaten ter hoogte van de begraafplaats en bevat in het oosten een vrij ruw altaar. Zij is rood beschilderd. In de XIe eeuw kwamen de pelgrims naar hier voor boetedoening of om nieuwe levenskrachten op te doen.

Wij verlaten de grafkelder langs de noorderdeur.

In het voorbijgaan bewonderen wij :

- het ovengewelf in de transkapellen van de zijkoren ("Nebenchoren") waar de kanunniken de mis opdroegen. Hier staan momenteel de kleine altaars en beelden uit de XIXe eeuw.

- aan de overzijde de familiekapel van de Graven de Liedekerke Beaufort. Zij werd tussen 1856 en 1858 gebouwd. Het altaar van de kapel is overkoepeld door een triptiek van de hand van GUFFENS. Het stelt Graaf Hadelin de Liedekerke Beaufort, de stichter ervan, zijn vrouw Isabelle en hun vier zonen voor.

Wij komen terug en zien in de muur van de kleine beuk nog sporen van de thans dicht gevoegde "dodendeur", waarlangs de overledenen in de middeleeuwen naar de "gewijde aarde" (d.w.z. de begraafplaats) werden gedragen om er ter aarde besteld te worden.

De kruisweg, op cementtegels geschilderd, dateert van het einde van de 19e eeuw (1887-1904) en werd ontworpen door Van der Plaetsen en Mideler.

De kandelaars en de kroonluchters dateren van 1873. (Huis Bacudon-de Bruyn - Gent).

Geschiedenis kasteel Vêves

Het kasteel van Celles, Vêves genaamd, is geklasseerd als uitzonderlijk monument en één van de meest opmerkelijke voorbeelden van de militaire architectuur van de 15e eeuw. Met zijn kegelvormige torens verleent het kasteel van Vêves de omgeving het uitzicht een sprookjesdecor. Toch werd deze burcht niet gebouwd om het landschap te verrijken met een gracieus silhouet. Toen het slot in de jaren 1200 in de geschreven geschiedenis opdook als 'chastiehon delei Celle' had het al een lange staat van dienst. Daarover is echter weinig bekend, alleen dat Pepijn van Herstal in de 8ste eeuw op die plaats een burcht liet optrekken. In de 12de eeuw kwam de heerlijkheid Celles-Vêves in handen van de heren van Beaufort. De leden van dit geslacht van krijgslieden brachten, zoals het hoort voor koene ridders, leven in de brouwerij.

De funderingen van het oorspronkelijke kasteel gaan, volgens traditie en kronieken, terug tot de tijd van Pepin de Herstal (670-714), die tot deze plek werd aangetrokken door de nabijheid van Saint-Hadelin en de gunstige ligging op de heuvel die de oude weg van Dinant naar Rochefort domineert en onder controle heeft.

De gebouwen die in 1200 werden verwoest, in 1230 opnieuw werden opgebouwd, verbrandden in het begin van de 15e eeuw en werden na de brand weer hersteld. Het kasteel bleef tot het eind van de middeleeuwen een vesting.

Ten tijde van de Renaissance werd het kasteel volledig verbouwd; later, onder Louis XV, volgden nieuwe verbouwingen die voornamelijk het interieur, het houtwerk, de slaapvertrekken en de muurvensters betroffen. De plattegrond vormt een onregelmatige driehoek geflankeerd door vier grote en twee kleinere torens.

DE BEWONERS

Vanaf de 12e eeuw verenigt de geschiedenis van de heerlijkheid Celles-Vêves zich met die van de Sires de Beaufort en hun afstammelingen de graven van Liedekerke Beaufort de Celles. Wauthier de Beaufort (overleden in 1196), die heer van Celles werd door met Ode de Bretagne te trouwen, veranderde het wapen van zijn voorouders door de Bretonse hermelijn te incorporeren. In 1187 nam Théodore de Celles deel aan de derde kruistocht.

Het merkwaardigste wapenfeit is dat tijdens de heerschappij van de familie Beaufort de oorlog om een koe ontstond. In 1275, bij een groots feest waar illustere heren aanschoven bij talloze eet- en drinkgelagen, wilde een boer uit Jallet een koe verkopen op de markt in Andenne. Die had hij gestolen van een burger van Ciney. Toeval wilde echter dat de eigenaar van het dier in het dorp te gast was en zijn dier herkende. Hij wist de pechvogel naar de Condroz te lokken met de raad de koe terug te brengen. Helaas werd de dief alsnog opgehangen. Wraakacties en plunderingen volgden elkaar in snel tempo op en zo werd ook het dorp Jallet platgebrand. Daar bleef het echter niet bij. Binnen de kortste keren woedde een hevige oorlog, die zich uitbreidde tot in het graafschap Namen, Luxemburg en het land van Luik. De strijd die uiteindelijk drie jaar duurde en het leven kostte aan 15.000 mensen ging de geschiedenis in als 'Guerre de la Vache' (koeienoorlog). Het was de Franse koning Philips III de Stoute, die uiteindelijk de betrokken partijen met elkaar wist te verzoenen.

In 1466 nam Louis de Beaufort deel aan het beleg van Dinant, toen deze stad met de grond gelijk werd gemaakt door Karel de Stoute. Zijn zoon en echtgenote rusten onder een prachtige grafsteen in de kerk van Celles.

In 1609 ontdekt een houthakker, midden in een eik die hij geveld had, het beeld van de Maagd, het werd naar het kasteel van Vêves gebracht en veroorzaakte zulke wonderen dat het kasteel een bedevaartsoord werd.

Op de plaats van de eik lieten de Beauforts een heiligdom bouwen, dat vervolgens werd vervangen door de huidige kerk en bedevaartsoord, Notre-Dame de Foy. De gravin Marie-Robertine de Beaufort, die het kasteel van Celles zou erven, trouwt in 1761 met Jacques-Ignace de Gavre, graaf van Liedekerke. Hun zoon, Hilarion de Gavre, de eerste graaf van Liedekerke Beaufort, baron van Celles, maarschalk van het hof van de Koning der Nederlanden, trouwde met Julie, dochter van burggraaf Desandrouin, thesaurier-generaal van de Oostenrijkse Nederlanden en kleindochter van de graaf van Neny, President van de Raad der Oostenrijkse Nederlanden.

Hun zoon, Augustus van Gavre, graaf van Liedekerke Beaufort de Celles (1789-1855), ambassadeur van Nederland bij de Pauselijke Staat, trouwde in 1813 met Charlotte (1792-1822), dochter van de markiezin de la Tour du Pin Gouvernet, geboren Henriette-Lucy Dillon. De familie la Tour du Pin stamde af van de oude vorsten van de Dauphiné. De markiezin de la Tour du Pin Gouvernet schreef het "Dagboek van een vijftigjarige vrouw", waarin ze op talentvolle wijze haar herinneringen noteert als hofdame van Marie-Antoinette, de sombere dagen van de Terreur en haar emigratie naar Amerika.

De grootvader van Charlotte, Jean-Frédéric de la Tour du Pin, die de eerste Oorlogsminister was van Louis XVI, getuigde ten gunste van koningin Marie-Antoinette tijdens haar proces en stierf op 28 april 1794 op het schavot. Haar andere grootvader Arthur, Comte Dillon overkwam hetzelfde lot op 13 april 1794.

De zoon van Auguste, Hadelin de Gavre, graaf van Liedekerke Beaufort de Celles, speelde een belangrijke rol op het politieke toneel van België. Hij nam bovendien deel aan de onderhandelingen over het Concordaat tussen Oostenrijk en de Pauselijke Staat. Zijn zoon, graaf Aymar (1846-1909) en zijn kleinzoon, graaf Hadelin (1887-1974) blijven het kasteel onderhouden zonder er ooit te wonen. De laatste richtte een asbl (vzw) op met als doel dit erfgoed voor het publiek open te stellen. De asbl werd voorgezeten door graaf Christian de Liedekerke Beaufort (1927-1992) en onder zijn beschermheerschap werden tussen 1969 en 1979 belangrijke restauratiewerken ondernomen met steun van het rijk. Vanaf 1986 is zijn zoon, graaf Hadelin de Liedekerke Beaufort (1955 -), voorzitter van de asbl waarvan het doel is dit historische familie-erfgoed te behouden.

Foy-Notre-Dame is een klein dorpje in de Belgische provincie Namen en een deelgemeente van de stad Dinant. Het ligt een zestal kilometer ten oosten van het stadscentrum.

- Het barokke kerkje, de *église de la Nativité de Notre-Dame* uit 1623-1624 bezit een fraaie klokkentoren. Het plafond bestaat uit 145 houten beschilderde panelen. De zijwanden zijn bekleed met lambriseringen. Het miraculeuze O.L.V.-beeldje staat vooraan links in een kastje.
- Foy is ook bekend omwille van de gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog. Het is in dit dorp dat de laatste Duitse divisie in 1945 tot staan werd gebracht. Een klein monument markeert de exacte plaats.
- Het op een rug gelegen dorp bevat enkele typische huizen uit kalksteen en vakwerk. Bij het binnenrijden van het dorp vanuit de richting Celles moet men onder zo'n vakwerkverdieping door rijden.
- In de richting van Sorinnes treft men een oude steengroeve aan.
- Er bevinden zich veel Karst verschijnselen, zoals onderaardse rivieren, dolines en verdwijngaten.

De kerk van Foy-Notre-Dame.

De kerk Notre-Dame de Foy, gelegen in het centrum van het dorp Foy-Notre-Dame, zes kilometer ten oosten van de stad Dinant in België, is een heiligdom gewijd aan Maria daterend uit de zeventiende eeuw. De kerk is in de Maaslandse barokke stijl gebouwd in 1623. Ze heeft een opmerkelijk verlaagd plafond met 145 schilderijen op eikenhouten panelen met Maria- mysteries, en heiligen. De kerk is sinds 1898 erkend als monument door de Koninklijke Commissie van Monumenten en Landschappen. Het gebouw, gebouwd van lokale materialen (Maaslandse kalksteen, Rance marmer, baksteen, eiken), is een perfect voorbeeld van de expertise van Belgische ambachtslieden van die tijd.

De geschiedenis van Foy-Notre-Dame begint pas in 1609. Op een dag moest Gilles de Wanlin, timmerman van beroep, een enorme eik omhakken voor de bouw van een boot. In het hart van de boom vond hij een Mariabeeldje, enkele doorzichtige stenen en een vrouwelijke haarwring. Uit onderzoek bleek dat het beeld mogelijk in Utrecht werd gemaakt, in de 14e of 15e eeuw; waarschijnlijk werd het door Nederlandse kooplui, die de Maas opvoeren, verkocht in de omgeving van Dinant, waar het ter verering in de kruin van een eik werd geplaatst. De stenen waren calcium-fluorietkristallen, die men in de omgeving aantreft, en de haarwring zou afkomstig zijn van een meisje, dat in het klooster trad. Later onderzoek trekt de Utrechtse afkomst weer uitdrukkelijk in twijfel, gezien het materiaal van het beeldje.

Het is de tijd van de religieuze opleving na de Contrareformatie. In die context krijgt dit grondgebied een al even onverwachte als internationale lotsbestemming door de vondst van het beeldje. Omstreeks 1613 laat de baron van Celles (van kasteel Vêves) er een kapel bouwen. In 1616 wordt een eerste mirakel gemeld. Door de toestroom van gelovigen en na het bezoek van de aartshertogen Albrecht en Isabella in 1619, benoemt de prins-bisschop van Luik de prelaat van de abdij van Leffe, Jean Noiret, tot bestuurder van het heiligdom en van de bedevaarten. De kapel wordt vervolledigd met een beuk en er worden enkele gebouwen opgetrokken om de bedevaarders te herbergen.

De ontwikkeling van de verering van de Heilige Maagd van Foy is uiteraard toe te schrijven aan spontane volksdevotie, maar is zeker ook van politiek belang. Het protestantisme richt in die tijd een ware ravage aan en dus krijgt de Jezuïetenorde – onder meer – de opdracht om overal waar ze vertegenwoordigd is, nieuw leven te blazen in de verering van Maria, de heiligen en andere zaligen. Meteen na de inzegening groeit de kerk van Foy-Notre-Dame dus uit tot een symbool van de strijd tegen de hervorming. Daarvan zijn twee getuigen:

- het plafond met 145 houten vlakken, waarin een honderdtal heiligen of zaligen afgebeeld staan. Zo willen de schenkers duidelijk maken dat zij, in tegenstelling tot de protestanten en de iconoclasten, de uitverkorenen van God vereren en dat die verering en uitbeelding alle recht van bestaan heeft. Dit was hun – luisterrijke – manier om bij de aanvang van de zeventiende eeuw – de Moeder van God, Koningin der aartsvaders, de profeten, de apostelen, de martelaars, de biechtvaders, de maagden en alle heiligen te verheerlijken.

- het tweede bewijs van hun opzet is de opdracht in gouden letters aan weerskanten van het tabernakel, die herinnert aan de context waarin deze kerk werd opgetrokken en ingezegend. Deze opdracht eindigt met: "... qui rendirent la T.S. Vierge célèbre par le monde entier pour l'éternelle confusion des iconoclastes et l'affermissement de la foi reçue de nos aïeux. L'an 1626". (die de allerheiligste maagd beroemd maakten in de hele wereld, ter eeuwige verwarring van de iconoclasten en versterking van het geloof dat we van onze voorouders kregen. Het jaar 1626).

Foy-Notre-Dame ontstond dus uit deze, in feite zeer alledaagse, vondst. Het dorp krijgt beetje bij beetje vorm rond de kerk, maar zonder ooit groter te worden dan de huidige omvang (± 40 gezinnen). Oorlogen drukken verschillende keren hun stempel op de site, en de Maagd zal in die periodes worden verborgen in Dinant (1650-74-86) of gestolen, zoals in 1696, door de Hollandse geconfedereerden, die de kerk plunderen.

Foy-Notre-Dame wordt een gemeente in het kader van de reorganisatie na de Franse Revolutie.

Boisseilles wordt een gehucht van de gemeente.

Eind de negentiende eeuw wordt het blazoën van Foy-Notre-Dame opgepoetst door de priesters Félix Fries (1892-1906) en Charles Petitjean. De eerste zal door zijn historisch onderzoek het uitzonderlijk belang van de site aantonen en krijgt het voor elkaar dat de kerk in 1898 wordt beschermd en gerestaureerd door architect Auguste Van Assche. De tweede zorgt er dan weer voor, met de steun van monseigneur Heylen, bisschop van Namen, dat zowat 10 000 bedevaarders naar het dorp komen in 1909. De stroom bedevaartgangers komt weer op gang. Die zelfde priester zal, in aanwezigheid van de primaat van België kardinaal Van Roey en van de vertegenwoordiger van de koning, de 25ste verjaardag van de kroningsfeesten in 1934 organiseren. Een stoet van 6 000 figuranten schetst de roemrijke tijden van het kleine Mariadorp. In Foy worden tweeëntwintig beelden van kerken waar de maagd nog steeds wordt vereerd, meegedragen. Meer dan 30 000 mensen wonen de plechtigheden bij.

Op 24 en 25 december 1944 moet Foy-Notre-Dame echter nog enkele laatste stuiptrekkingen van de tweede wereldoorlog ondergaan. Daar belandden immers de soldaten van het Von Rundstedt-offensief die het Amerikaanse front in Buissonville hadden gebroken. De Engelsen die in Sorinnes waren gelegerd, terwijl de Amerikanen Dinant bewaakten, gingen ten aanval op deze heel bijzondere Kerstdag. Er viel geen enkel plaatselijk slachtoffer, maar de 22 huizen werden beschadigd. Aan de kerk was slechts lichte schade.

Religieus en artistiek erfgoed.

- De kerk in Maastrandse barokke stijl, is bescheiden van vorm: een eenvoudige rechthoekige gebouw. Een schip zonder zijbeuken uitgebreid met een koor zonder transept. En vele grote ramen met veel licht.

- Het plafond, in 1935 gerestaureerd, is opmerkelijk. Het is vlak en bestaat uit 21 rijen van 7 vlakken (5 op de laatste rij, het koor). Elk eiken paneel is voorzien van een schilderij: evangelisten, kerkleraren en verschillende heiligen. De centrale dwarse rij vormt met de vierde lengte-rij een Latijns kruis: de schilderij stellen momenten uit het leven van de Maagd Maria voor.

- Het altaar wordt bekroond door een beeld van de geboorte van Jezus, het werk van de schilder François Walschartz uit Luik (1597-1678) leerling van Rubens.
- Het beeld van Onze Lieve Vrouw van Foy - slechts 22 centimeter hoog - is in de predella van het altaar van de linkerkant.

OVEREENKOMSTEN FOY MET SITTARD OP EEN RIJ:

1. Het beeldje van OLV van Foy wordt ook vereerd in de Sittardse Grote Kerk op het Maria-altaar. De website van de parochie van de Sittardse binnenstad zegt hierover: *Links van het priesterkoor ligt het Mariakoor. Het altaar van A. Martin werd in 1879 geschonken door J.C. Warblings, vicaris-generaal van Luik, en toont op de vleugels de geboorte van Christus in Bethlehem en de aanbidding van de koningen, daartussen musicerende engelen met in het midden: het visioen van Jesse (Isaï) met de stamboom van Christus. In de boom bevindt zich het genadebeeldje van Onze Lieve Vrouw Behoudenis der Kranken. Dit kleine beeldje van **Nôtre Dame de Foy** werd in 1649 vanuit Brugge naar Sittard gebracht door de zusters dominicanessen. Het bevond zich in hun klooster St.-Agnetenberg aan de Plakstraat tot 1804, toen het naar de Petruskerk werd overgebracht. Zie ook blz. 34. De gesloten vleugels van het altaar tonen de boodschap van de engel aan Maria. Het raam met een afbeelding van de kroning van Maria dateert van 1862.*

2. Veel overeenkomsten tussen de kerk te Foy en de Paterskerk te Sittard aan de Markt:

- beide kerken eenvoudig recht eenbeukig: geen zijbeuken of kruisvorm
- uit ongeveer dezelfde periode: die van de contra-reformatie
- houten lambrisering langs de wanden
- schilderijen van de 15 geheimen van de rozenkrans en van de aanbidding der herders (ook typisch voor de contra-reformatie)
- in Foy beschilderd plafond, ook onder oksaal; in Sittard onder oksaal ook versierd plafond (met stucwerk).

	115 St Hadelin	116 St Thomas	XXI St Augustin	117 St André	118 St Barthélémy	
109 St Philippe Néri	110 Ste Marie-Madeleine	111 Vierge Marie	XX St Ambroise	112 St Pierre apôtre	113 ?	114 ?
103 St Jude apôtre	104 St Simon apôtre	105 St évêque ?	XIX St Jérôme	105 St évêque ?	107 St Michel archange	
97 Ste Marie-Madeleine	98 St Bernard	99 St Jean évan- gélisme	XVIII St Grégoire	100 Christ	101 St apôtre ?	102 St Hadelin
St Jean-Baptiste	St Jean Evangéliste	St Marc	XVII Assomption	St Mathieu	St Luc	St Denis
91 St Léonard	92 St apôtre 92	93 St Sixte II	XVI Ascension	94 St Maurice	95 St évêque ?	96 St Ignace de Loyola
85 St Philippe apôtre	86 St Roch ou St Jacques le Majeur ?	87 St François d'Assise	XV Résurrection	88 St François de Salle	89 St Sixte II	90 St Jérôme
79 St Sébastien	80 St Sébastien	81 St Paul apôtre	XIV Crucifixion	82 St Albert de Louvain St Lambert ?	83 St martyr ?	84 St martyr ?
73 St Maurice	74 Saint Ignace d'Antioche	75 St Boniface	XIII Portement en croix	76 St Roch	77 St Laurent	73 St martyr ?
67 St Théodore ou St Sébastien ?	68 St Georges	69 St Côme	XII Jésus bafoué par les soldats	70 St Urbain	71 St Maurice	72 St pape Grégoire le Grand ?
61 Ste Marie Madeleine	62 St Adrien	63 St évêque martyr (Nicolas ou Timothée ?)	XI Flagellation	64 ?	65 St Charlemagne	66 St Antoine Ermite
55 St Lambert ?	56 St Norbert	57 St François d'Assise	X Agonie de Jésus	58 St Paul ?	59 ?	60 Ste Claire
49 St Jean Baptiste	50 St Gérard de Brogne	51 Bx Gérard Tenque	IX Jésus parmi les docteurs	52 St Bernard ou St Bruno	53 Ste Aldegonde	54 St Augustin
43 St Dominique	44 Ste Barbe	45 St Benoît	VIII Fuite Egypte	46 St Damien	47 St François de Paule	48 St Paul ermite
37 Ste Ursule	38 St Ignace de Loyola	39 St Jean de Matha	VII Adoration des mages	40 Gabriel Archange	41 Ste Marie Madeleine	42 Ste Françoise Romaine
31 St François Xavier	32 St André	33 Prophète Elie	VI Présentation de Jésus au temple	34 Ste Marie Madeleine	35 Ste Scholastique	36 St Étienne
25 St Jean de la Croix	26 St Jérôme	27 Ste Marie Madeleine	V Nativité	28 Ste Thérèse d'Avila	29 Ste Marie Madeleine	30 St Bruno
19 St Jérôme	20 St Bonaventure ?	21 St Jérôme	IV Visitation	22 St Jérôme	23 Ste Marine	24 Ste Marie Madeleine ?
13 ?	14 St religieux	15 Prophète Elie ?	III Mariage de la Vierge	16 Ste Marie Madeleine	17 Ste Marie Madeleine	18 St Jérôme
7 ?	8 ?	9 St François d'Assise ?	II Annonciation	10 Ste Marie Madeleine	11 St Guillaume ?	12 St Philippe Néri ?
1 ?	2 ?	3 St Charles Borromée	I Présentation de la Vierge au temple	4 Ste Marie Madeleine	5 Ste Marie Madeleine	6 Ste Marie Madeleine

Poilvache.

De middeleeuwse ruïnes van het kasteel en het versterkte dorp Poilvache bevinden zich op het grondgebied van Houx, een deelgemeente van de Belgische gemeente Yvoir, op de rechteroever van de Maas. Vanaf de rotsachtige heuvel waarop de vesting zich bevindt heeft men een goed uitzicht over de vallei van de Maas. De ruïnes zijn van archeologisch belang en worden beschermd als Uitzonderlijk Erfgoed van het Waals Gewest.

Legenden

Volgens legenden stamt de hoogteburcht uit de tijd van Karel de Grote. Zij zou in het begin van de 9e eeuw gebouwd zijn door de Vier Heemskinderen, die zich op een onneembare rots verschanst hadden voor de woede van Karel de Grote. Deze was immers vastbesloten hen te vervolgen, omdat een van hen zijn neef had gedood. Hij belegerde de vesting en stak ze in brand, maar de vier Heemskinderen waren intussen al gevlucht in de Ardense wouden.

De site van Poilvache werd mogelijk al in de eerste eeuwen van onze tijdrekening gebruikt als verschansing tegen invallende barbaren. De vesting bestond zeker al in 1228, toen ze in de archieven opdook onder de poëtische naam chastiau d'émeraude (smaragdkasteel), waarschijnlijk dankzij de diepgroene wouden die het omringden. Met de jaren verkortte de naam tot Méraude, en ten slotte kreeg het (in de tweede helft van de 13e eeuw?) de enigszins bevreemdende naam Poilvache (Koeienhaar). Voor de oorsprong van deze benaming worden volgende hypothesen weerhouden:

- De verovering van het kasteel zou mogelijk geworden zijn door een krijgslist van de inwoners van Dinant: ze hadden zich vermomd onder koeienhuiden en zouden zich op die manier te midden van een kudde levende koeien naar binnen hebben laten smokkelen.
- De naam zou afgeleid zijn van een scheldwoord Pillans-vacca (Veedieven), omdat de bewoners van de burcht regelmatig koeien gingen stelen bij de boeren in de omgeving, die bij het prinsbisdom Luik hoorden
- De weilanden nabij het dorp, waar de boeren hun vee lieten grazen werden vaak door koude wind geteisterd, waardoor de haren van de koeien rechtop gingen staan.

Geschiedenis

In 1199 verkreeg Ermesinde van Luxemburg bij de dood van haar vader Hendrik de Blinde een deel van het graafschap Namen, gelegen op de rechter oever van de Maas, waartoe ook het kasteel Poilvache behoorde. Ermesinde, die voor de tweede maal getrouwd was met Walram III de Kruisvaarder van Limburg (1180 – 1226, tevens heer van Sittard), schonk het kasteel aan Elisabeth van Bar, een dochter uit haar eerste huwelijk (met Theobald I van Bar) na de dood van Walram. In deze periode werd het versterkt en groeide het uit tot een echt politiek en militair centrum. Elisabeths agressieve echtgenoot, Walram de Lange van Sittard-Monschau (zoon van Walram de Kruisvaarder uit diens 1^e huwelijk), verbrak immers een vredesverdrag met de Luikse prins-bisschop Johan II van Rummen (1229 - 1238) die zijn leger uitstuurde om het kasteel te belegeren. De Luikse troepen leden in 1238 een smadelijke nederlaag en moesten de aftocht blazen, nadat hun prins-bisschop ziek was geworden en in Dinant overleed.

Elisabeth van Bar en Walram de Lange waren de ouders van Walram de Goede die Sittard in 1243 stadsrechten gaf: **de link met Sittard**.

Na de dood van haar echtgenoot deelde Elisabeth en haar halfbroer Hendrik de Blonde op 10 maart 1254 hun erfenis waarbij haar kasteel van Méraude aan Hendrik de Blonde kwam (en Arrancy en Marville aan Walram de Goede), waardoor het opnieuw in Luxemburgse handen kwam. Hendrik liet het bestuur van de kastelnij over aan een plaatsvervangend provoost.

Pas onder de regering van kleinzoon Hendrik VII begon de bloeiperiode van Poilvache, dat de grootste burcht van de Maasvallei werd. Deze vorst ontdekte het uitzonderlijke belang van de vesting: zij lag op een boogscheut van de industriesteden Dinant (prinsbisdom Luik) en Bouvignes (graafschap

Namen) en beheerste het handelsverkeer op de Maas in beide richtingen, naar Luik én naar Frankrijk. Hendrik liet de kans op extra inkomsten niet onbenut, en installeerde, vermoedelijk in 1296, een muntslagerij binnen de veilige muren van Poilvache, dat uitgroeide tot een heuse nederzetting, bewoond door edelsmeden en muntslagers met hun families. De munten die uit de ateliers van Poilvache kwamen (en het opschrift *Moneta Meraudensis*) droegen waren een gewild betaalmiddel in het hertogdom Brabant, het graafschap Namen en het prinsbisdom Luik.

Op kerkelijk vlak hing de nederzetting van Poilvache af van de abdij van Floreffe.

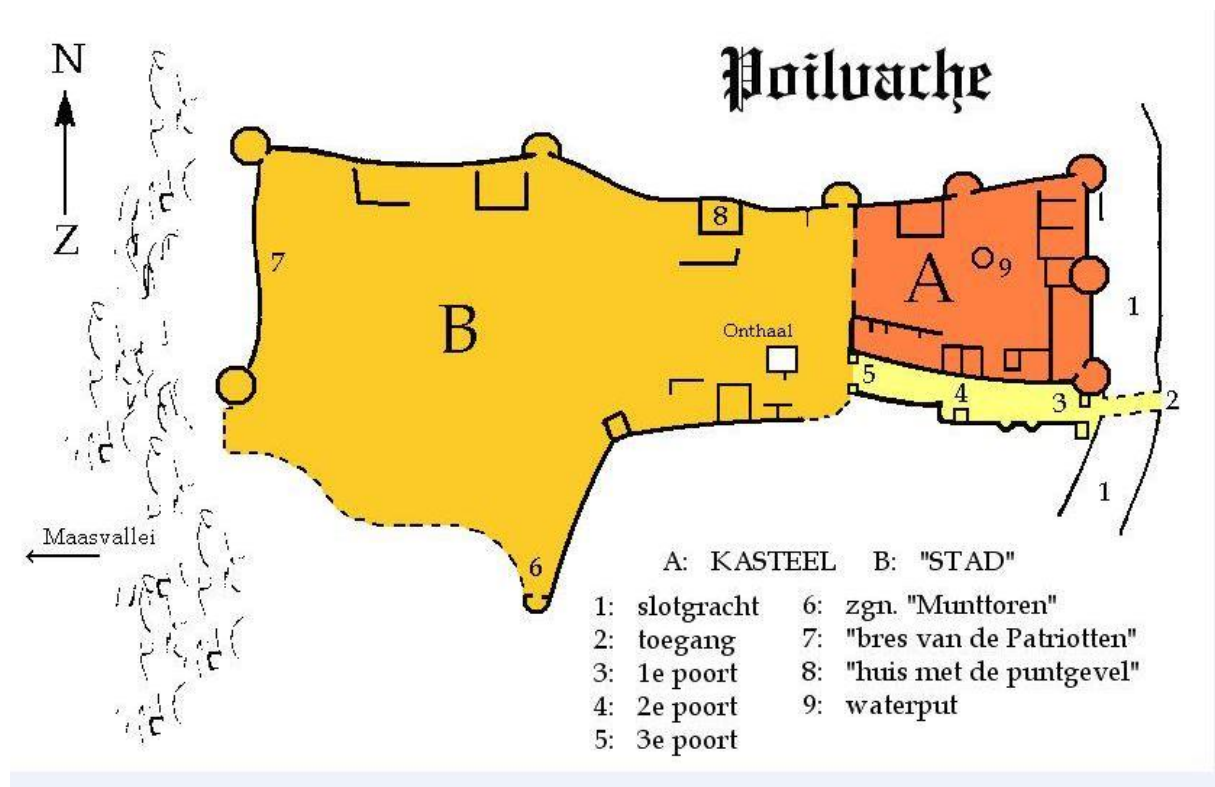
De hele omgeving had erg te lijden onder de bloedige veten tussen Dinant en Bouvignes. Rond 1312 veroverden de Dinantezen de vesting en brachten ze zware schade toe.

In 1342 kwam Poilvache opnieuw in handen van de graven van Namen, toen graaf van Luxemburg, Jan de Blinde, het verkocht aan Maria van Artois (de weduwe van graaf Jan I van Namen), die het op haar beurt in 1353 schonk aan haar zoon Willem (I). Maar zijn zoon Jan III zou in 1421 het hele graafschap, inclusief Poilvache, verkopen aan de Bourgondische hertog Filips de Goede.

Uit vrees dat de traditionele geschillen tussen Luik en Namen opnieuw tot een oorlog zouden leiden, liet Filips de Goede grootscheeps verdedigingswerken uitvoeren. Dit was blijkbaar tevergeefs, want in de zomer van 1430 kwam prins-bisschop Johan VIII van Heinsberg met een groot leger van 30.000 man, versterkt met manschappen uit Dinant en Hoei, Poilvache belegeren. Ondanks het heldhaftig verzet van de belegerden, was de vesting niet bestand tegen het zware Luikse geschut. Om zich ervan te verzekeren dat Poilvache nooit meer een bedreiging zou vormen voor zijn ondernemende stad Dinant, liet de prins-bisschop de vesting ontmantelen en de gebouwen met de grond gelijkmaken.

In 1554 ten slotte vernielden de binnenvallende Franse troepen van koning Hendrik II wat er nog restte van het eens zo machtige Poilvache. Het gilde van muntslagers overleefde nog een tijdje de sluiting van hun werkplaatsen en de verwoesting van het kasteel, tot ze door Filips II in 1598 opgeheven werd.

In de 18e eeuw behoorde het grondgebied van Poilvache aan de vorsten van de Oostenrijkse Nederlanden, tot keizer Jozef II het in 1782 verkocht aan een smid uit Yvoir. Sindsdien bleven de ruïnes in handen van particulieren. Op 19 juli 1790, tijdens de Brabantse Omwenteling, vatten Oostenrijkse troepen er post, om vandaar uit de opstandelingen te bestoken, die op de tegenoverliggende Maasoever hadden postgevat.

Ermesinde II. von Luxemburg (* Juli 1186; † 12. Februar 1247) war Gräfin von Luxemburg, la Roche und Durbuy von 1197 bis 1247. Sie war die einzige Tochter Heinrich IV., auch „Heinrich der Blinde“ genannt, Graf von Luxemburg und Namur mit Agnes von Geldern.

„Heinrich der Blinde“ hatte vor ihrer Geburt seinen Neffen Balduin V. von Hennegau als seinen Nachfolger bestimmt. Ihre Geburt stellte allerdings diese Nachfolge in Frage.

Um sie zu beschützen, verlobte ihr Vater sie im Alter von zwei Jahren mit Heinrich II., Graf der Champagne.

Sie verbrachte einen Großteil ihrer Jugend in Frankreich.

Balduin V. seinerseits verzichtete nicht auf das ihm zugesicherte Erbe, und nach einem Krieg musste der Kaiser die Streitigkeiten schlichten. So wurde dann die Grafschaft Namur Balduin zugeteilt, die Grafschaften Durbuy und la Roche gingen an Ermesinde, und die Grafschaft Luxemburg wurde Otto I. von Burgund zugeteilt.

Heinrich II., welcher die Teilnahme an einem Kreuzzug plante, verzichtete auf das Verlöbnis, und Ermesinde heiratete **Theobald I.** (1158–1214), Graf von Bar. Dieser handelte mit Otto von Burgund aus, dass er auf die Grafschaft Luxemburg verzichtete, somit wurde sie Gräfin von Luxemburg. Theobald versuchte ebenfalls, Namur wiederzugewinnen, war damit aber erfolglos und musste verzichten. Dieser Verzicht wurde im Vertrag von Dinant vom 26. Juli 1199 festgehalten.

Die Nachkommen von Theobald und Ermesinde waren:

-Renaud, Herr von Briey, gestorben vor 1214

-Eine Tochter, gestorben 1214

-**Elisabeth** († 1262), verheiratet mit Walram Herr von Monschau († 1242).

-Margarethe, verheiratet mit Hugo III. († 1243), Graf von Vaudémont, später mit Henri de Bois, der Regent über die Grafschaft Vaudémont war.

Theobald starb am 13. Februar 1214, und Ermesinde, 27 Jahre alt, heiratete im Mai 1214 **Walram III.** (* ~1175, † 1226), Herzog von Limburg.

Aus dieser Ehe gingen 3 Kinder hervor:

-Heinrich V. genannt Heinrich der Blonde, Graf von Luxemburg (1216–1281)

-Gerhard Graf von Durbuy († 1276)

-Katharina († 1255), heiratet 1229 Matthäus II. († 1251), Herzog von Lothringen.

Walram versuchte auch wieder erfolglos Namur wiederzugewinnen; der definitive Verzicht darauf wurde in einem neuen Vertrag von Dinant vom 13. März 1223 festgehalten.

Zum zweiten Mal verwitwet, verwaltete sie Luxemburg noch 21 Jahre lang, zuerst unterstützt durch Walram von Monschau und dann durch ihren eigenen Sohn Heinrich V.

Bis zu ihrem Tod 1247 hatte sie die Grafschaft in der Größe verdreifacht. Ihre umsichtige Herrschaft machte Luxemburg zu dieser Zeit zu einem blühenden Landstrich. So hatte sie verschiedenen Städten Freibriefe erteilt, unter anderen Luxemburg, Arlon und Echternach.

Außerdem führte sie ein sehr religiöses Leben und errichtete mehrere Klöster, unter anderem die Abtei Clairefontaine bei Arlon, wo sie genauso wie ihr Sohn Heinrich der Blonde ihre letzte Ruhestätte fand, ihr Grab kann man heute noch besuchen.

Theobald I von Bar. (* um 1158; † 13. Februar 1214) war ab 1190 Graf von Bar und aus dem Recht seiner dritten Frau ab 1197 Graf von Luxemburg. Er war der Sohn von Graf Rainald II. von Bar und Agnes von Champagne.

Als jüngerer Sohn des Grafen von Bar erhielt er zunächst die Herrschaften Briey und Stenay. In Frankreich gehörte er durch seine Mutter zur Familie der Grafen von Champagne, dem Haus Blois, die auf regionaler Ebene dem Herzogtum Lothringen feindlich gegenüberstand, und auf überregionaler

Ebene mit dem König Philipp August von Frankreich, dessen Vetter er war, um die Regentschaft in Frankreich kämpfte.

Mit seinem Bruder Heinrich I. nahm er am Dritten Kreuzzug teil, und wurde dessen Nachfolger, als Heinrich bei der Belagerung von Akkon (1189–1191) starb. Nach seiner Rückkehr nach Europa widmete er sich der Stärkung seiner territorialen Macht. Durch seine dritte Ehe, mit Ermesinde II., bekam er 1197 Luxemburg in seine Hand und befand sich damit im Besitz enormer Ländereien im Grenzbereich des Heiligen Römischen Reiches zu Frankreich. 1202 wurde er von Herzog Simon II. von Lothringen ausgewählt, um seinen letzten Willen bezüglich der Nachfolge durchzusetzen. Im Gegenzug erhielt Theobald von Lothringen die Oberhoheit über die Grafschaft Vaudémont. Spätestens beim Tod seiner Mutter Agnes 1207 erbt er auch deren Herrschaft Ligny. Er starb 1214 kurz vor der Schlacht von Bouvines. Sein Besitz wurde geteilt, das elterliche Erbe erhielt sein Sohn, das Erbe seiner Frau ging an Herzog Walram III. von Limburg, der seine Witwe heiratete.

Er heiratete in erster Ehe 1176 Lauretta von Looz († 1190), Tochter von Ludwig I., Graf von Looz und Rieneck, und Agnes von Metz; aus dieser Ehe stammt:

-Agnes († 1226), die 1189 Herzog Friedrich II. von Lothringen heiratete.

In zweiter Ehe heiratete er 1189 Ermesinde von Brienne († 1211) Tochter von Guido von Brienne, Graf von Bar-sur-Seine, und Elisabeth de Chacenay; aus dieser Ehe stammen:

-Heinrich II. (* 1190; † 1239), Graf von Bar

-Agnes, ∞ Hugo I. von Châtillon († 1248), Graf von Saint-Pol und Blois

-Margarete, ∞ I 1221 Heinrich III., Graf von Salm (* 1191; † 1228), ∞ II Henri de Dampierre († 1259) (Haus Dampierre)

Die Ehe wurde 1195 annulliert (was die Erbfähigkeit der Kinder nicht beeinträchtigte), so dass er 1197 in dritter Ehe **Ermesinde II.** (* 1186; † 1247) Gräfin von Luxemburg, Tochter von Graf Heinrich IV. der Blinde (Haus Namur), und Agnes von Geldern heiraten konnte; ihre Kinder waren:

-Rainald († vor 1214), Herr von Briey

-Tochter († 1214)

-Elisabeth († 1262) ∞ Walram von Limburg († 1242) Herr von Monschau

-Margarete, ∞ I Hugo III. († 1243) Graf von Vaudémont, ∞ II Henri de Bois, Graf von Vaudémont.

Walram III. von Limburg (* ca. 1160; † 1226, begraben in der Abtei Rolduc) war seit 1214 Graf von Luxemburg und seit 1221 Herzog von Limburg und Markgraf von Arlon und bis 1221 Herr von Monschau.

Er war der zweitälteste Sohn des Herzogs Heinrich III. von Limburg und der Sophie von Saarbrücken, einer Tochter des Grafen Simon I. von Saarbrücken. Am 1. August 1194 kämpfte er mit in der Schlacht von Noville gegen Graf Balduin V. von Hennegau. Nachdem 1214 sein Bruder Heinrich (IV.) gestorben war, ist Walram III zum Haupterben seines Vaters aufgerückt.

Walram III nahm zusammen mit seinem Vater Heinrich III. am Dritten Kreuzzug teil; sie reisten unabhängig vom Hauptheer Kaiser Barbarossas und schlossen sich im Heiligen Land dem Heer von Richard Löwenherz an. 1196/97 rebellierte er zusammen mit seinem Vater gegen Kaiser Heinrich VI. und nahm im Jahre 1206 an der Schlacht bei Wassenberg teil. Durch seine zweite Eheschließung im Jahr 1214 mit der Gräfin **Ermesinde von Luxemburg** (Haus Namur) wurde Walram III. Graf von Luxemburg (de iure uxoris) und wurde somit in die Erbstreitigkeiten um Luxemburg und Namur verwickelt. Ebenfalls 1214 nahm er auf welfischer Seite an der Schlacht von Bouvines teil. In den Jahren 1217 und 1218 nahm er am Fünften Kreuzzug teil und kämpfte bei der Belagerung von

Damiette. Nach dem Tod seines Vaters Heinrich III. im Jahre 1221 wurde Walram Herzog von Limburg und Graf von Arlon, zugleich gab er seine Herrschaft über Monschau an seinen ältesten Sohn Heinrich ab.

Walram III. hatte mindestens vier Kinder aus erster Ehe mit **Kunigunde von Monschau**, diese waren:
-Sophie von Limburg († 1226), ∞ 1210 Graf Friedrich von Isenberg
-Mathilde von Limburg († nach 1234), ∞ Wilhelm III. von Jülich
-Heinrich IV. von Limburg († 1247), ∞ Irmgard von Berg
-**Walram von Monschau** († 1242), ∞ **Elisabeth von Bar** Tochter des Grafen Theobald I. von Bar und der Gräfin Ermesinde II. von Luxemburg

Walram III. hatte mindestens vier Kinder aus seiner zweiten Ehe mit Ermesinde II. von Luxemburg, diese waren:
-Katherina von Limburg (* 1215; † 18. April 1255), ∞ Herzog Matthäus II. von Lothringen
-Heinrich V. *le Blonde* von Luxemburg (* um 1216; † 1281), ∞ Margarethe von Bar, Tochter von Heinrich II. von Bar
-Margareta von Limburg
-Gerhard von Durbuy (* 1223; † um 1303), ∞ Mechthild von Kleve, Tochter des Dietrich primogenitus von Kleve

Aufteilung Luxemburgs

- an Frankreich 1659
- an Preussen 1815
- an Belgien 1839
- heutiges Großherzogtum
- heutige Grenzen
- frühere Grenzen
- Flüsse

